Lucrările Seminarului de
CREATIVITATE MATEMATICĂ
Vol.4 (1994-1995), 137-144

SERII LEGATE DE NUMĂRUL "e"

Ioan CIONCA*

Problema E:2361 din [1] cere să se demonstreze convergenţa simplă a seriei $\sum_{n=1}^{\infty}(-1)^{n-1}\left[e-\left(1+\frac{1}{n}\right)^{n}\right]$.

Aceasta rezultă imediat aplicând criteriul Leibniz, deoarece din $\left(1+\frac{1}{n}\right)^{n}\nearrow e$ avem $e-\left(1+\frac{1}{n}\right)^{n}\searrow 0$.

Faptul că seria nu converge absolut, adică faptul că seria $\sum_{n=1}^{\infty}\left[e-\left(1+\frac{1}{n}\right)^{n}\right]$ este divergentă, rezultă din

$$e-\left(1+\frac{1}{n}\right)^{n}=1+\frac{1}{1!}+\frac{1}{2!}+\frac{1}{3!}+\dots+\frac{1}{n!}+\dots-\Bigg[1+1+\frac{\left(1-\frac{1}{n}\right)}{2!}+$$

$$+\frac{\left(1-\frac{1}{n}\right)\left(1-\frac{2}{n}\right)}{3!}+\dots+\left(\frac{1}{n}\right)^{n}\Bigg]=\frac{1}{n}\cdot\frac{1}{2!}+\left[1-\left(1-\frac{1}{n}\right)\left(1-\frac{2}{n}\right)\right]\cdot\frac{1}{3!}+\dots>\frac{1}{2n},$$

aplicând criteriul de comparaţie la inegalitate ([2]).

Scopul acestei note este să stabilim, că seria

$$\sum_{n=1}^{\infty}(-1)^{n-1}\left[e-\left(1+\frac{1}{n}\right)^{n+\alpha}\right] \tag{1}$$

** Lucrare prezentată de Ioan Cionca student anul I, la Sesiunea Ştiinţifică a Studenţilor, Universitatea din Baia Mare, aprilie 1995, sub indrumarea lector Kovács Gabriella.*

este convergentă pentru orice $\alpha\in\mathbb{R}$,

$$\sum_{n=1}^{\infty}\left[e-\left(1+\frac{1}{n}\right)^{n+\alpha}\right] \tag{2}$$

este convergentă pentru $\alpha=\frac{1}{2}$ şi divergentă pentru $\alpha\in\mathbb{R}\setminus\{\frac{1}{2}\}$;

$$\sum_{n=2}^{\infty}(-1)^{n}\left[\left(1-\frac{1}{n}\right)^{-n+\alpha}-e\right] \tag{3}$$

este convergentă pentru orice $\alpha\in\mathbb{R}$,

$$\sum_{n=2}^{\infty}\left[\left(1-\frac{1}{n}\right)^{-n+\alpha}-e\right] \tag{4}$$

este convergentă pentru $\alpha=\frac{1}{2}$ şi divergentă pentru $\alpha\in\mathbb{R}\setminus\{\frac{1}{2}\}$;

$$\sum_{n=1}^{\infty}(-1)^{n-1}\left[\left(1+\frac{1}{n}\right)^{-n+\alpha}-\frac{1}{e}\right] \tag{5}$$

este convergentă pentru orice $\alpha\in\mathbb{R}$,

$$\sum_{n=1}^{\infty}\left[\left(1+\frac{1}{n}\right)^{-n+\alpha}-\frac{1}{e}\right] \tag{6}$$

este convergentă pentru $\alpha=-\frac{1}{2}$ şi divergentă pentru

$\alpha\in\mathbb{R}\setminus\{-\frac{1}{2}\}$;

$$\sum_{n=}(-1)^{n}\left[1-\frac{1}{}{}^{n+}-\frac{1}{}\right] \tag{7}$$

este convergentă pentru orice $\alpha\in\mathbb{R}$,

$$\sum_{n=2}^{\infty}\left[\left(1-\frac{1}{n}\right)^{n+\alpha}-\frac{1}{e}\right] \tag{8}$$

este convergentă pentru $\alpha=-\frac{1}{2}$ şi divergentă pentru

$\alpha\in\mathbb{R}\setminus\{-\frac{1}{2}\}$.

Convergenţa seriilor alternante (1),(3),(5) şi (7) rezultă din criteriul Leibniz, după cum vom vedea în cele ce urmează.

În [3], prin studiul funcției $\left(1+\frac{1}{x}\right)^{x+\alpha}$ se arată, că pentru orice $\alpha\in\mathbb{R}$, șirurile convergente la e

$$\left(1+\frac{1}{n}\right)^{n+\alpha}$$

sunt monotone: crescătoare,dacă $\alpha<\frac{1}{2}$ și descrescătoare,dacă $\alpha\geq\frac{1}{2}$.

Din monotonia șirurilor $\left(1+\frac{1}{n}\right)^{n+\alpha}$ deducem mai jos monotonia șirurilor

$$\left(1-\frac{1}{n}\right)^{-n+\alpha}=\left(1+\frac{1}{n-1}\right)^{n-1-(\alpha-1)} \text{ : descrescător, dacă } \alpha\leq\frac{1}{2}$$

crescător, dacă $\alpha>\frac{1}{2}$;

$$\left(1+\frac{1}{n}\right)^{-n+\alpha}=\frac{1}{\left(1+\frac{1}{n}\right)^{n+(-\alpha)}} \text{ : crescător, dacă } \alpha\leq-\frac{1}{2}$$

descrescător, dacă $\alpha>-\frac{1}{2}$;

$$\left(1-\frac{1}{n}\right)^{n+\alpha}=\frac{1}{\left(1+\frac{1}{n-1}\right)^{n-1+(\alpha+1)}} \text{ : descrescător, dacă } \alpha<-\frac{1}{2}$$

crescător, dacă $\alpha\geq-\frac{1}{2}$.

În consecință, pentru orice $\alpha\in\mathbb{R}$, șirurile

$$\left(1+\frac{1}{n}\right)^{n+\alpha}-e$$

$$\left(1-\frac{1}{n}\right)^{-n+\alpha}-e$$

$$\left(1+\frac{1}{n}\right)^{-n+\alpha}-\frac{1}{e}$$

$$\left(1-\frac{1}{n}\right)^{n+\alpha}-\frac{1}{e}$$

converg la 0 monoton.

Astfel seriile alternante (1),(3),(5),(7) îndeplinesc condiţiile criteriului Leibniz.

Pentru studiul seriilor (2),(4),(6),(8), ne servim de formulele

$$\left(1+\frac{1}{n}\right)^{n}=e\left[1-\frac{1}{2}\cdot\frac{1}{n}+\frac{11}{24}\cdot\frac{1}{n^{2}}\right]+o\left(\frac{1}{n^{2}}\right)$$

$$\left(1-\frac{1}{n}\right)^{-n}=e\left[1+\frac{1}{2}\cdot\frac{1}{n}+\frac{11}{24}\cdot\frac{1}{n^{2}}\right]+o\left(\frac{1}{n^{2}}\right)$$

$$\left(1+\frac{1}{n}\right)^{-n}=\frac{1}{e}\left[1+\frac{1}{2}\cdot\frac{1}{n}-\frac{5}{24}\cdot\frac{1}{n^{2}}\right]+o\left(\frac{1}{n^{2}}\right)$$

$$\left(1-\frac{1}{n}\right)^{n}=\frac{1}{e}\left[1-\frac{1}{2}\cdot\frac{1}{n}-\frac{5}{24}\cdot\frac{1}{n^{2}}\right]+o\left(\frac{1}{n^{2}}\right)$$

obţinute (sub formă mai generală) în [4] prin dezvoltarea în serie de puteri în jurul originii a funcţiilor $(1\pm x)^{\pm\frac{1}{x}}$, precum şi de dezvoltările binomiale

$$\left(1+\frac{1}{n}\right)^{\alpha}=1+\alpha\cdot\frac{1}{n}+\frac{\alpha(\alpha-1)}{2}\cdot\frac{1}{n^{2}}+o\left(\frac{1}{n^{2}}\right)$$

$$\left(1-\frac{1}{n}\right)^{\alpha}=1-\alpha\cdot\frac{1}{n}+\frac{\alpha(\alpha-1)}{2}\cdot\frac{1}{n^{2}}+o\left(\frac{1}{n^{2}}\right)$$

în care $n\in\mathbb{N}$, $n\geq 2$, $\alpha\in\mathbb{R}$, iar "o" notează simbolul lui Landau.

Prin înmulţire deducem:

$$\left(1+\frac{1}{n}\right)^{n+\alpha}=e\left[1+\frac{2\alpha-1}{2n}+\frac{12\alpha^{2}-24\alpha+11}{24n^{2}}\right]+o\left(\frac{1}{n^{2}}\right)\quad \text{(vezi[4])} \qquad (9)$$

$$\left(1-\frac{1}{n}\right)^{-n+\alpha}=e\left[1-\frac{2\alpha-1}{2n}+\frac{12\alpha^{2}-24\alpha+11}{24n^{2}}\right]+o\left(\frac{1}{n^{2}}\right) \qquad (10)$$

$$\left(1+\frac{1}{n}\right)^{-n+\alpha}=\frac{1}{e}\left[1+\frac{2\alpha+1}{2n}+\frac{12\alpha^{2}-5}{24n^{2}}\right]+o\left(\frac{1}{n^{2}}\right) \qquad (11)$$

$$\left(1-\frac{1}{n}\right)^{n+\alpha}=\frac{1}{e}\left[1-\frac{2\alpha+1}{2n}+\frac{12\alpha^{2}-5}{24n^{2}}\right]+o\left(\frac{1}{n^{2}}\right). \qquad (12)$$

Urmează să aplicăm seriilor (2),(4),(6) şi (8) criteriul de comparaţie la limită. Menţionăm, că aceste serii au fiecare termenii de semn constant (deoarece, după cum s-a arătat, termenii converg la 0 monoton).

Dacă $\alpha=\frac{1}{2}$, din relaţia (9) avem

$$\lim_{n\to\infty}\frac{\left(1+\frac{1}{n}\right)^{n+\alpha}-e}{\frac{1}{n^2}}=\lim_{n\to\infty}\frac{\frac{e}{12n^2}+o\left(\frac{1}{n^2}\right)}{\frac{1}{n^2}}=\frac{e}{12},\quad \text{finită.}$$

Deoarece seria $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{n^2}$ este convergentă, pe baza criteriului de comparaţie menţionat rezultă că seria (2) este convergentă.

Pentru $\alpha\in\mathbb{R}\setminus\{\frac{1}{2}\}$, din (9) rezultă

$$\lim_{n\to\infty}\frac{\left(1+\frac{1}{n}\right)^{n+\alpha}-e}{\frac{1}{n}}=\lim_{n\to\infty}\frac{e\,\frac{2\alpha-1}{2n}+o\left(\frac{1}{n}\right)}{\frac{1}{n}}=e\left(\alpha-\frac{1}{2}\right)\neq 0\,.$$

Cum seria $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{n}$ este divergentă, pe baza aceluiaşi criteriu obţinem că seria (2) este divergentă.

Procedăm la fel pentru a deduce natura seriilor (4),(6) şi (8).

Utilizăm relația (10).

Dacă $\alpha=\frac{1}{2}$: $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{\left(1-\frac{1}{n}\right)^{-n+\alpha}-e}{\frac{1}{n^2}}=\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{\frac{e}{12n^2}+o\left(\frac{1}{n^2}\right)}{\frac{1}{n^2}}=\frac{e}{12}$, finită

$\Rightarrow$ seria (4) este convergentă;

dacă $\alpha\in\mathbb{R}\setminus\{\frac{1}{2}\}$: $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{\left(1-\frac{1}{n}\right)^{-n+\alpha}-e}{\frac{1}{n}}=\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{-e\frac{2\alpha-1}{2n}+o\left(\frac{1}{n}\right)}{\frac{1}{n}}=e\left(\frac{1}{2}-\alpha\right)\neq 0$

$\Rightarrow$ seria (4) este divergentă.

Utilizăm relația (11).

Dacă $\alpha=-\frac{1}{2}$: $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{\left(1+\frac{1}{n}\right)^{-n+\alpha}-\frac{1}{e}}{\frac{1}{n^2}}=\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{-\frac{1}{e}\cdot\frac{1}{12n^2}+o\left(\frac{1}{n^2}\right)}{\frac{1}{n^2}}=-\frac{1}{12e}$, finită

$\Rightarrow$ seria (6) este convergentă;

dacă $\alpha\in\mathbb{R}\setminus\{-\frac{1}{2}\}$: $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{\left(1+\frac{1}{n}\right)^{-n+\alpha}-\frac{1}{e}}{\frac{1}{n}}=\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{\frac{1}{e}\cdot\frac{2\alpha+1}{2n}+o\left(\frac{1}{n}\right)}{\frac{1}{n}}=\frac{1}{e}\left(\alpha+\frac{1}{2}\right)\neq 0$

$\Rightarrow$ seria (6) este divergentă.

Utilizăm relaţia (12).

Dacă $\alpha=-\frac{1}{2}$: $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{\left(1-\frac{1}{n}\right)^{n+\alpha}-\frac{1}{e}}{\frac{1}{n^2}}=\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{-\frac{1}{e}\cdot\frac{1}{12n^2}+o\left(\frac{1}{n^2}\right)}{\frac{1}{n^2}}=-\frac{1}{12e}$, finită

$\Rightarrow$ seria (8) este convergentă;

dacă $\alpha\in\mathbb{R}\setminus\{-\frac{1}{2}\}$: $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{\left(1-\frac{1}{n}\right)^{n+\alpha}-\frac{1}{e}}{\frac{1}{n}}=\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{-\frac{1}{e}\cdot\frac{2\alpha+1}{2n}+o\left(\frac{1}{n}\right)}{\frac{1}{n}}=-\frac{1}{e}\left(\alpha+\frac{1}{2}\right)\neq 0$

$\Rightarrow$ seria (8) este divergentă.

Observaţie. Cunoscând natura seriilor (1) şi (2), înlocuind α cu $1-\alpha$, putem deduce natura seriilor (3), respectiv (4).
Din natura seriilor (5) şi (6), înlocuind α cu $-1-\alpha$, obţinem natura seriilor (7), respectiv (8).

BIBLIOGRAFIE

1.American Mathematical Monthly,79(1972),pag. 663.
2.American Mathematical Monthly,80(1973),pag. 693.
3.American Mathematical Monthly,86(1979),pag. 772.
4.Andrica,D.,Tóth,L.:The Asymptotic Expansion of the Sequence $\left(1+\frac{1}{n}\right)^n$.Selected papers from "Didactica Matematicii" volumes 1984-1992.Cluj,1992,pag. 1-5.

SERIES CONNECTED WITH NUMBER "e"

ABSTRACT. In this paper series (1),(2),...,(8) connected with number "e" are tested for convergence.

Universitatea din Baia Mare
Str. Victoriei nr. 76, 4800 Baia Mare
ROMÂNIA